

LINKÖPINGS UNIVERSITET
Institutionen för religion och kultur (IRK)
Teoretisk filosofi C

En jämförelse mellan Wittgenstein och Rorty

Björn Börjeson

Linköpings universitet
Avdelningen för filosofi
Institutionen för religion och kultur (IRK)

Avhandling: C-uppsats i ämnet teoretisk filosofi

Thesis: Bachelor thesis in theoretical philosophy

Titel: En jämförelse mellan Wittgenstein och Rorty

Title: A comparison between Wittgenstein and Rorty

Författare: Björn Börjeson

Author: Björn Börjeson

Språk: Svenska

Language: Swedish

Handledare: Jan Willner

Supervisor: Jan Willner

Sammanfattning: Avhandlingen "En jämförelse mellan Wittgenstein och Rorty", syftar till att ge ett svar på frågan om Richard Rorty har rätt att hänvisa till Ludwig Wittgensteins filosofi som överensstämmande med sin egen filosofi, nypragmatismen. En analys av texter från de båda filosoferna visar att de skiljer sig ifråga om vad filosofi är genom att Rortys åsikt grundas på ett historicistiskt och allmänvetenskapligt synsätt medan Wittgensteins är av filosofisk art; deras åsikter om vad filosofin borde vara genom att Rorty vill ha en friare filosofi med betoning på diskussion medan Wittgenstein menar att filosofin även i framtiden kommer att syssla med samma problem som de gamla grekerna; deras åsikter om filosofins värde genom att Rorty anser att filosofin har ett värde som vägledare och diskussionsform medan Wittgenstein endast tillskriver filosofin ett värde som en terapi för att klargöra olika frågor. En ytterligare analys visar att frågeställningarna är två; är Wittgenstein pragmatist och är han politiskt liberal? Det svar som ges är att Wittgenstein inte är pragmatist i Rortys mening och att det inte finns några belägg för hans liberalism och att dessa tolkningar från Rorty endast beror på att han missförstått Wittgenstein på dessa punkter. Slutsatsen som ges är att Wittgensteins filosofi inte kan sägas överensstämma med Rortys nypragmatism. Dels på grund av olikheten i deras åsikter om filosofi; dels för att Rorty missförstått Wittgenstein på viktiga punkter och dels för att Rorty är influerad av många andra filosofer och att därför hans filosofi som slutprodukt inte är överensstämmande med Wittgensteins.

Summary: The thesis "A comparison between Wittgenstein and Rorty", aims at giving an answer to the question if Richard Rorty has the right to refer his neopragmatism as corresponding to the philosophy of Ludwig Wittgenstein. An analysis of texts by the two philosophers show that they differ in their conception of philosophy by the fact that Rortys answer is in a historicist and general scientific form and Wittgensteins in a philosophical form; in their views of the goals of philosophy by the fact that Rorty wants philosophy to be more free and in a form of discussion and Wittgenstein says that philosophy always will be treating similar questions like those the old Greeks did; and in their judgement on the value of philosophy by the fact that Rorty sees philosophy valuable as a guide and as a discussion and Wittgenstein sees philosophy valuable only as a therapy for making certain questions clear. A further analysis shows that the questions are two; is Wittgenstein a pragmatist and is he politically liberal? The answer given is that Wittgensteins not can be said to be a pragmatist in the meaning that Rorty says and that there is no proof of his eventual liberalism and that these interpretations by Rorty only depends on a misunderstanding of Wittgenstein. The conclusion given is that Wittgensteins philosophy not is corresponding with Rortys neopragmatism. Partly because of the differences in their opinions of philosophy; partly because Rorty has misunderstood important parts of Wittgensteins philosophy and partly because Rorty is influenced by an amount of other different philosophers and that therefore his philosophy as final product not is corresponding with Wittgensteins.

Nyckelord: Wittgenstein, Rorty, pragmatism

Keywords: Wittgenstein, Rorty, pragmatism

En jämförelse mellan Wittgenstein och Rorty

Inledning:

Bakgrunden till denna uppsats är en önskan att utröna det mycket speciella förhållande som råder mellan Ludwig Wittgensteins och Richard Rortys filosofi och som grundar sig på Rortys hänvisningar till Wittgenstein som överensstämmande inspirationskälla för hans egen filosofi, nypragmatismen.

Detta speciella förhållande utmynnar i ett nytänkande hos Rorty som syftar till att släppa filosofin fri ur sitt fundament som grund för vetenskapen och göra den till en fri diskussion.

Min tanke med denna uppsats är att undersöka om dessa tankar överensstämmer med Wittgensteins syn på filosofi och om alltså Rorty har rätt i sina hänvisningar till Wittgenstein i sin nypragmatism och att alltså Wittgensteins filosofi kan ses i ljuset av denna eller om ett annat förhållande föreligger.

Uppsatsen är indelad i en inledande jämförelse, en jämförelse samt en slutsats. Den inledande jämförelsen är uppbyggd kring en mängd referat från olika skrifter av författarna och detta i tre olika frågor:

1. Vad är filosofi?
2. Vad borde filosofin vara?
3. Filosofins värde.

Referaten är valda med avsikten att de skall säga så mycket som möjligt om författarnas åsikter i de olika frågorna, framförallt skall de dock utgöra ett så tydligt svar som möjligt på respektive fråga, så har urvalet gått till.

Till varje fråga i den inledande jämförelsen ges en slutsats. I den inledande jämförelsen går jag tillväga så att jag försöker att hitta en ingång i de respektive referaten som gör att jag kan sammanföra olika referat som på ett eller annat sätt ansluter till varandra, antingen de är lika, olika eller jämförbara på annat sätt.

Sist i varje fråga skriver jag i korthet ned den slutsats jag får av respektive fråga beträffande de olika författarnas syn på den.

Slutsatsen vid varje jämförelse grundar sig på helhetsintrycket jag får av respektive jämförelse men kommenteras inte i övrigt.

I den egentliga jämförelsen binder jag ihop och behandlar de olika frågornas slutsatser och frågeställningar så att de ger ett svar på frågan om Wittgensteins filosofi kan sägas överensstämma med Rortys nypragmatism och om alltså Rorty har rätt när han hävdar att han fullföljer en tradition från Wittgenstein eller om ett annat förhållande föreligger. Detta svar ger jag sedan i slutsatsen.

Uppsatsen avslutas med en sammanfattning.

1. Inledande jämförelse:

1:10 Vad är filosofi?

Rubriken innebär en undersökning av Wittgensteins respektive Rortys åsikter om vad filosofi är genom jämförelser av olika referat från respektive författare. Jämförelsen avslutas med en slutsats.

1:11 Wittgenstein:

I *Tractatus Logico Philosophicus* 4.111 skriver Wittgenstein att filosofin inte är en av naturvetenskaperna och att ordet filosofi måste betyda något som står över eller under men icke vid sidan om naturvetenskapen.

I *Tractatus Logico Philosophicus* 4.112 skriver han vidare, att filosofins syfte är att göra tankarna klarare samt att filosofin inte är en lära utan en aktivitet. Han hävdar vidare att ett filosofiskt verk huvudsakligen består av förtydliganden samt att filosofins resultat inte är filosofiska satsar utan att satsar klargöres. Han avslutar med att säga att filosofin skall göra tankar som eljest är så att säga dunkla och suddiga, klara och skarpt avgränsa dem.

I *Tractatus Logico Philosophicus* 4.113 skriver Wittgenstein att filosofin löser tvister om gränserna för naturvetenskapens område.

I *Filosofi* 87 säger Wittgenstein att filosofera är att förkasta felaktiga resonemang samt att filosofen strävar efter att finna det förlösande ordet, dvs. det ord som äntligen låter oss gripa tag i det som hittills alltid, ogripbart ansatt vårt medvetande.

I *Filosofi* 89 säger Wittgenstein att filosofi kunde man också kalla det som finns före alla nya upptäckter och uppfinningar, vidare säger han att det filosofiska problemet är en medvetenhet om oordning i våra begrepp och kan lösas genom att man ordnar dem.

I *Särskilda anmärkningar år 1948* skriver Wittgenstein att då man filosoferar man måste stiga ned i det gamla kaoset och känna sig väl tillrätta där.

I *Filosofiska undersökningar* §125 säger Wittgenstein att det inte är filosofins sak att lösa motsägelsen genom en matematisk, matematisk-logisk, upptäckt utan att göra det möjligt att överblicka det matematikens tillstånd som oroar oss, tillståndet före motsägelsens lösning.

I *Filosofiska undersökningar* §126 säger Wittgenstein att filosofin bara ställer fram allt till beskådande och inte förklarar eller härleder något och att då allt ligger i öppen dag finns det heller ingenting för oss att förklara, ty vad som eventuellt är fördolt intresserar oss inte.

1:12 Rorty:

I *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 3:1, skriver Rorty att föreställningen om att det finns en självständig disciplin kallad filosofi, skild från och dömande över både religion och vetenskap är av tämligen nytt ursprung.

När Descartes och Hobbes pekade på skolornas filosofi såg de sig inte som om de ersatte en ny och bättre form av filosofi – en bättre teori av kunskap, eller en bättre metafysik eller bättre etik. Sådana skillnader längs filosofifältet var ännu inte dragna.

Idén om filosofi i sig själv i den mening den blivit förstådd sedan ämnet blev standardiserat som ett akademiskt ämne på 1800-talet var ännu inte förhanden.

Om vi ser bakåt ser vi Descartes och Hobbes som börjande modern filosofi, men de tyckte om sin egen kulturella roll i termer av vad Lecky kallade ”kriget mellan vetenskap och teologi”. De slogs om än diskret för att göra den intellektuella världen säker för Copernicus och Galileo.

De tänkte inte om sig själva som erbjudande filosofiska system utan bidragande till blomstringen i forskningen beträffande matematik och mekanik och som befriande intellektuellt liv från kyrkliga institutioner.

Hobbes definierar filosofi som ”sådan kunskap om verkan av händelser som vi förvärvar genom sant logiskt tänkande från kunskapen vi först har om deras frambringande orsaker”. Han hade ingen önskan att skilja vad han gjorde från någonting annat kallat ”vetenskap”.

Det var inte förrän efter Kant som vår moderna filosofi – vetenskapsdistinktion ägde rum. Ända tills kyrkans makt över vetenskap och lärdom var bruten var energin hos de män som vi nu kallar filosofer riktad mot att avgränsa sina aktiviteter från religion.

Det var endast efter att kampen var vunnen som frågan om separation från vetenskaperna kunde väckas. Den eventuella avgränsningen av filosofi från vetenskap gjordes möjlig genom föreställningen att filosofins innersta var en teori om kunskap, en teori som skilde sig från vetenskaperna därför att den var deras grund.

Rorty spårar nu den föreställningen tillbaka åtminstone till *Descartes Meditationer* och *De Emendatione Intellectus*, men säger att den inte fick självmedvetande förrän vid tidpunkten för Immanuel Kants uppträdande. Föreställningen blev inte inbyggd i strukturen av akademiska institutioner och vedertagen förrän långt in på 1800-talet.

Utan denna idé om en teori om kunskap är det svårt att föreställa sig vad filosofi kunde varit i den moderna vetenskapens era. Metafysik – betraktad som beskrivningen av hur himmel och jord är sammansatta – hade blivit ersatt av fysiken.

Sekulariseringen av det moraliska tänkandet som var det dominerande bekymret på 1600- och 1700-talet sågs inte då som ett sökande efter en ny metafysisk grund som kunde ta den teistiska metafysikens plats.

Kant lyckades emellertid att omvandla det gamla begreppet av filosofi – metafysik som vetenskapernas drottning på grund av dess intresse av vad som var mest universellt och minst materiellt – till begreppet av en högst basal och grundläggande disciplin. Filosofi blev primär inte i meningen högst men i meningen underliggande.

När väl Kant hade skrivit fick filosofihistoriker 1600- och 1700-talstänkarna att falla på plats som försökande svara på frågan om hur vår kunskap är möjlig och även att tillskriva antikens tänkare denna fråga.

1:13 Jämförelse:

Det är en uppenbar skillnad i Wittgensteins och Rortys sätt att beskriva vad filosofi är. Wittgenstein, talar till att börja med i helt andra termer än Rorty beträffande vad filosofi är.

Wittgensteins sätt att närma sig frågan är inriktad på att utröna vad filosofi är utifrån ett betraktande av dess väsen medan Rorty i stort sätt refererar till filosofihistorien om än med djärva grepp och slutsatser. Det är därför inte lätt att jämföra dem båda annat än genom att säga att de har vitt skilda angreppspunkter i frågan.

Rorty har inte någon utgrundande fundering utifrån spekulation kommande föreställning om vad filosofi är utan låter oss helt enkelt veta vad historieböckerna säger oss utifrån hans intresseområden.

Wittgenstein däremot spekulerar friskt över filosofins väsen och låter oss ta del av tankar som ger en föreställning om vad filosofin kan vara i sig.

Det finns dock flera tangeringspunkter i författarnas ord som gör att en jämförelse trots allt är möjlig.

Det Wittgenstein skriver i *Tractatus Logico Philosophicus 4.111* är något som vi kan ta fasta på nämligen att filosofin inte är en av naturvetenskaperna och att filosofi måste betyda något som står över eller under men icke vid sidan av naturvetenskapen.

Om man jämför detta med Rortys tes från *Philosophy and the Mirror of Nature kapitel 3:1* om filosofin som en teori om kunskap så får vi en adekvat jämförelse. Rorty hävdar ju att allting i kunskapssteoretisk mening var ett gytter av filosofi, religion och vetenskap ända tills kyrkans makt var bruten och därefter religionen utskiljdes och att avgränsningen gjordes mellan vetenskap och filosofi genom att tillskriva filosofins innersta en teori om kunskap, en teori som skilde sig från vetenskaperna för att den var deras grund.

På så sätt har vi fått en överensstämmelse av Wittgensteins och Rortys åsikter om vad filosofin är i ett första steg. I denna passus går även det Wittgenstein skriver i *Tractatus Logico Philosophicus 4.113* där han menar att filosofin löser tvisterna om naturvetenskapens område.

Det är alltså helt klart ett problem att förena Wittgensteins teser om filosofins väsen med Rortys allmänna historiska syn på filosofin, en syn som dock är den enda han uttryckligen ger. Det finns dock möjligheter att göra detta; om man tittar på Rortys tes ur *Philosophy and the Mirror of Nature, kapitel 3:1*, om hur metafysiken – betraktad som beskrivningen av hur himmel och jord är sammansatta – blivit ersatt av fysiken i detta och att filosofin klarade sin fortsatta existens genom Kants hänvisning av filosofin som primär i meningen underliggande.

Detta påminner ju om Wittgensteins tes i *Filosofi 89* om att man kan kalla det filosofi som finns före alla nya upptäckter och uppfinningar och att det är en medvetenhet om oordning i våra begrepp och kan lösas genom att man ordnar dem.

Även åsikten i *Tractatus Logico Philosophicus 4.112* kan delvis inrangeras i detta, när Wittgenstein skriver att filosofins syfte är att göra tankarna klarare och att filosofin inte är en lära utan en aktivitet samt att ett filosofiskt verk består av förtydliganden. Han skriver vidare att filosofins resultat inte är filosofiska satser utan att satser klargöres och att filosofin skall göra tankar som annars är dunkla och suddiga klara och skarpt avgränsa dem.

Jag vill även passa på att påstå att resonemanget är intressant därför att man genom att jämföra dessa båda synsätt på filosofin kan få en väldigt klar bild av den. Det som delvis är ett problem i denna analys blir därför en tillgång.

Rortys mycket vetenskapliga och historiska beskrivning av vad filosofi är blir vid jämförandet med Wittgenstein en mycket tydlig bild av filosofin. Det är så att säga att väcka liv i Wittgensteins vaga tankar och ge dem en vetenskaplig belysning genom Rortys filosofihistoria och man ser att det faktiskt går.

Metafysiken och fysiken är ju också ett motsatspar som är intressant i detta sammanhang då ju fysiken säger oss vad som finns i den materiella världen genom vetenskaplig analys och metafysiken talar om den materiella världens dolda mekanismer, dvs. den andliga världen som grund för den materiella.

Det vore för övrigt en intressant tanke att de någonstans förenades, så man kunde dra nytta av båda polerna i detta vetenskapliga motsatsförhållande.

Wittgensteins yttrande i *Filosofi 87* att filosofi är att förkasta felaktiga resonemang samt att filosofen strävar efter att finna det förlösande ordet, dvs. det ord som äntligen låter oss gripa tag i det som hittills alltid, ogripbart ansatt vårt medvetande, finns det dock inte någon lämplig jämförelse till hos Rorty.

Just detta att beskriva filosofins väsen och karaktär är något som Rorty inte griper sig an på det sätt som Wittgenstein gör.

Likaså Wittgensteins resonemang i *Särskilda anmärkningar år 1948* då han säger att då man filosoferar man måste stiga ned i det gamla kaoset och känna sig väl tillrätta, är något som saknar motsvarighet hos Rorty.

Man får känslan av att Wittgenstein gör filosofi medan Rorty refererar till den. Detta är något som är återkommande i jämförelsen av övriga resonemang.

Om man tittar på §125 och §126 i *Filosofiska undersökningar* så finner man något som är helt främmande för Rorty. Wittgenstein skriver i §125 att det inte är filosofens sak att lösa

motsägelser genom en matematisk, matematisk-logisk upptäckt utan att göra det möjligt att överblicka det matematikens tillstånd som oroar oss, tillståndet före motsägelserns lösning.

Wittgenstein hävdar vidare i §126 att filosofin bara ställer fram allt till beskådande och att den inte förklarar eller härleder någonting och att då allt ligger i öppen dag finns det heller ingenting för oss att förklara därför att vad som eventuellt är fördolt inte intresserar oss. Den här sortens resonemang om filosofins väsen är till synes helt främmande för Rorty.

Rorty talar om filosofi mer än han gör filosofi. Det är den slutsats man måste dra av detta. Wittgenstein är översvallande med en egen präglad filosofi, en filosofi som skulle kunna ses i ett mönster av en art av filosofi som är karaktäristisk för just honom – Wittgensteins filosofi, där han uttröner vad filosofi är med egna ord och tolkningar.

Rorty ger en mer allmänhistorisk bakgrund samtidigt som han visserligen drar slutsatser som kan ses i viss mån som djärva men inte ovanliga.

Jag ser ingen möjlighet att förena dessa två olika ståndpunkter på ett sätt som skulle visa en tradition helt enkelt därför att Rortys bild av vad filosofin är inte kan sägas vara en beskrivning av filosofin i sig utan endast en filosofihistorisk resumé.

Frågan uppstår naturligtvis huruvida Rorty är filosof eller en filosofihistoriker som genom att ta fram vissa delar av filosofins historia pekar på vad filosofi historiskt och allmänvetenskapligt är.

Någon filosofi är det dock inte frågan om dvs. det är inte filosofi i ordets vanliga betydelse utan endast ett sammandrag av vad vem som helst skulle kunna läsa sig till i filosofihistoriska böcker.

En karakterisering av Rortys beskrivning av vad filosofi är blir alltså att det är ett ämne som genom utskiljning från religion och vetenskap slutligen fått positionen som en primärt underliggande del av vetenskapen.

Detta är dock en väldigt bra vetenskaplig bild av filosofi men det är inte ett filosofiskt uttalande om filosofi utan ett historiskt och vetenskapligt sådant.

Wittgensteins åsikt om vad filosofi är har mer av den art man vanligtvis ser hos filosofer, nämligen bildliga exempel, jag tycker i sammanhanget att Wittgensteins resonemang i *Filosofi 89* ger den bästa bilden av hans åsikt, nämligen att filosofi är det som finns före alla nya upptäckter och uppfinningar och att det filosofiska problemet är en medvetenhet om oordning i våra begrepp och kan lösas genom att vi ordnar dem.

Slutsatsen blir alltså att Wittgensteins resonemang om filosofi som det som finns före alla upptäckter och uppfinningar är jämförbar med Rortys bild av filosofin av Kant betecknad som underliggande.

Skillnaden är dock att Rortys uttalande inte är ett filosofiskt sådant som Wittgenstein ger utan ett historicistiskt och allmänvetenskapligt.

1:20 Vad borde filosofin vara?

Under denna rubrik har jag sammanställt valda referat av författarnas respektive åsikter i frågan om vad filosofin borde vara. Referaten undersöks genom att jämföras med varandra. Sist i jämförelsen ges en slutsats.

1:21 Wittgenstein:

I *Särskilda anmärkningar år 1929* skriver Wittgenstein att hans sätt att filosofera fortfarande och ständigt åter är nytt för honom själv och att han därför ofta måste upprepa sig, men att för en annan generation kommer det att ha blivit kött och blod. Upprepningarna kommer kanske alltid att uppfattas som långtråkiga men för honom är de nödvändiga.

I *Särskilda anmärkningar år 1931* skriver Wittgenstein att man gång på gång hör anmärkningen att filosofin egentligen inte gör några framsteg och att vi ännu sysslar med samma filosofiska problem som en gång sysselsatte grekerna men att de som säger detta inte förstår grunden till att det måste vara så.

Han fortsätter med att säga att grunden nämligen är att vårt språk förblir sig likt och ständigt på nytt förför oss till att ställa samma frågor. Så länge det finns ett verb "vara" som förefaller att fungera som "äta" och "dricka", så länge adjektiven "identisk", "sann", "osann", "möjlig" finns, så länge man talar om tidens ström och om rummets utsträckning, osv., osv., så länge kommer människorna att ständigt på nytt stöta mot samma gåtfulla svårigheter och stirra på något som ingen förklaring tycks kunna röja undan.

Vidare säger han att detta för övrigt tillfredsställer en längtan efter det transcendenta, ty då de tror sig se "det mänskliga förståndets gräns", tror de naturligtvis att de kan se ut över den.

I *Särskilda anmärkningar år 1930* skriver Wittgenstein att om någon tror sig ha funnit lösningen på livets problem och vill säga sig att allting nu är helt lätt, så behöver han för att vederlägga sig själv bara påminna sig att det har funnits en tid då denna "lösning" inte var funnen; men att man också på den tiden måste ha kunnat leva, och med hänsyn till detta den funna lösningen framstår som en tillfällighet och att det går så för oss i logiken och om det fanns en "lösning" på de logiska problemen, så måste vi bara förehålla oss att de ju en gång inte var lösta och att man också då måste ha kunnat leva och tänka.

I *Särskilda anmärkningar år 1933-1934* skriver Wittgenstein att han tror att han sammanfattade sin inställning till filosofin då han sade att filosofi egentligen bara borde diktas. Han fortsätter med att säga att det tycks honom att det ur detta måste framgå i vilken utsträckning hans tänkande tillhör nutiden, framtiden eller det förflutna och att han därmed också har gett sig tillkänna som en som inte helt kan det han önskar kunna.

I *Filosofiska undersökningar §599* skriver Wittgenstein att det inom filosofin inte dras några slutsatser och att satsen "det måste ju förhålla sig så" inte är någon sats i filosofin utan att filosofin bara fastställer vad alla medger.

1:22 Rorty:

I inledningen till *Kontingens, ironi och solidaritet* skriver Rorty att i hans liberala utopi skulle avlösningen av romanens, filmens och TV-programmets gradvisa ersättande av predikan och avhandlingen som de viktigaste källorna till moralisk förändring och utveckling få ett erkännande som det ännu saknar och att detta erkännande skulle ingå i en allmän vändning bort från teorin och till berättelsen.

Han säger vidare att en sådan vändning skulle vara sinnebildlig för uppgivandet av försöket att greppa alla sidor av livet i en enda vision, att beskriva dem med en enda vokabulär.

Rorty menar att den skulle innebära ett erkännande av det som han kallar språkets kontingens, alltså av det faktum att det är omöjligt att gå utanför de olika vokabulärer vi hittills har använt och hitta en metavokabulär som på något sätt gör reda för alla möjliga vokabulärer, alla möjliga omdömen och känslor.

En historicistisk och nominalistisk (uppfattning som hävdar att allmänbegrepp blott är namn utan självständig existens) kultur av det slag som föresvävar honom skulle nöja sig med berättelser som förbinder det nuvarande med å ena sidan det förflutna och å andra sidan utopiska framtider och vad viktigare är; den skulle anse förverkligandet av utopier och utvecklandet av vidare utopier vara en ändlös process – ett ändlöst, åt alla håll växande förverkligande av Friheten i stället för en konvergens mot en redan existerande Sanning.

I introduktionen till *Philosophy and the Mirror of Nature* hävdar sig Rorty instämma med Deweys vision om ett nytt slags samhälle där kulturen inte längre är dominerad av objektiv förståelse som ideal utan av estetisk tjuskraft. I en sådan kultur skulle konsterna och vetenskaperna vara livets naturliga blomster.

I det avslutande kapitlet av *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 8:5, säger Rorty att det inte är någon risk att filosofin försvinner men att han tror att formerna för den kan förändras och att en persons självidentifikation endast kommer att bestå i de böcker han läser och diskuterar.

Rorty menar att allt han kan bidra med är spekulationer om filosofins framtid, men han insisterar på att filosofernas moraliska intresse skall vara att fortsätta konversationen i väst hellre än att insistera på en plats för de traditionella problemen i modern filosofi i denna diskussion.

1:23 Jämförelse:

Jag skall i det närmaste försöka bena ut de olika resonemang från författarna som säger något i frågan om vad filosofin borde vara.

Jag försöker här att genom jämförelse mellan å ena sidan Wittgensteins resonemang och Rortys å andra sidan komma fram till hur de förhåller sig i denna fråga. Jag börjar med Rortys mest karakteristiska idéer.

I yttrandet från inledningen i *Kontingens, ironi och solidaritet* så säger ju Rorty att han vill ha en historicistisk och nominalistisk kultur som skulle nöja sig med berättelser som förbinder det nuvarande med å ena sidan det förflutna och å andra sidan utopiska framtider och betrakta förverkligandet av utopier och utvecklande av vidare utopier som en ändlös process – ett ändlöst åt alla håll växande förverkligande av Friheten istället för en konvergens mot en redan existerande Sanning.

Med utgångspunkt från detta samt Rortys sympati för Deweys vision om ett samhälle där kulturen inte längre är dominerad av objektiv förståelse utan av estetisk tjuskraft och Rortys vilja att framförallt fortsätta diskussionen i väst i stället för att insistera på en plats för de traditionella problemen i modern filosofi i denna diskussion samt det faktum att Rortys bild av filosofin är att den inte kommer att försvinna men att den kan komma att förändras, har vi ringat in hans önskan om vad filosofin borde vara, nämligen en fortgående fri diskussion.

Om nu Rorty har en vision om en mer pragmatisk filosofi så är Wittgensteins åsikter i denna fråga av helt annat slag. Om vi tittar på det han skriver i *Särskilda anmärkningar år 1930* som talar om livets problem som något vars lösning är en tillfällighet, då vi ju varit tvungna att leva innan det var löst och den därmed inflikade liknelsen till logiken (filosofin), så har vi fått en bra bild av Wittgensteins inställning av filosofiska utopier, dvs. att tillvaron och i detta sammanhang även filosofin i grunden är densamma även om lösningar på olika slags problem dyker upp emellanåt.

Lite annorlunda men inte väsensskilt är yttrandet från *Särskilda anmärkningar år 1933-1934* där Wittgenstein sammanfattar sin inställning till filosofin med att säga att filosofi egentligen bara borde diktas samt att det ur detta måste framgå i vilken utsträckning hans tänkande tillhör nutiden, framtiden eller det förflutna och att han därmed ger sig tillkänna som en som inte helt kan det han önskar kunna.

Ur detta kan vi dock se en klar koppling till Rortys vision om en historicistisk och nominalistisk kultur som nöjer sig med berättelser som förbinder det nuvarande med å ena sidan det förflutna och å andra sidan utopiska framtider.

Vi har ju här en likhet just i detta att både Rorty och Wittgenstein tycks anse att filosofin borde vara något annat. Rortys pragmatiska önskan är här dock i viss kontrast mot

Wittgensteins mer konservativa syn. Just åsikten som Wittgenstein för fram i citatet om lösningen på filosofins och livets problem tyder ju på detta.

Det framgår dock helt klart att både Wittgenstein och Rorty här har stött på ett svårslösligt problem; om filosofin skall ändras är ju frågan om resultatet då blir filosofi och det är just det som Wittgenstein slår fast i diskussionen om livets problem, nämligen det faktum att vi aldrig kommer ifrån det som redan existerar i så måtto att vi aldrig kan ändra dess princip utan att det blir något annat.

Detta verkar också i viss mån vara ett dilemma för Rorty och därför blir hans filosofi egentligen reflektioner över filosofi som syftar till att göra den så fri som möjligt.

Vad som framförallt skiljer dem åt är att Wittgensteins satser har ett egenvärde som håller ihop i sig och blir filosofi, medan Rorty på det hela taget kastar lösa trådar som slutar i frihetsdiskussionen om filosofin och samhället och detta är den stora skillnaden i deras filosofi och likaså deras önskan om vad filosofi borde vara.

Ett intressant yttrande ur tolkningssynpunkt är det från *Filosofiska undersökningar* §599 där Wittgenstein påstår att det inte dras några slutsatser i filosofin och menar att en sats som säger att något måste förhålla sig på ett speciellt sätt inte är en sats i filosofin utan att filosofin bara fastställer vad alla medger.

Skall man tolka det som att filosofin fastställer vad alla redan medger eller att den fastställer vad alla sedan medger?

Det tycks ju som om det första alternativet är det sökta men om man granskar texten så kan man tolka det även omvänt just därför att ”alla” inte blir medvetna om vad de medger förrän det fastställts av filosofin, jag tycker det är en intressant tanke om filosofin.

Detta för oss dock in på det centrala i Wittgensteins funderingar om vad filosofin borde vara vilka är just att filosofin är vad den är.

Om man tittar på uttrycket i det som är det mest uttryckliga Wittgenstein talar om beträffande vad filosofi borde vara nämligen att filosofi egentligen bara borde diktas, så framgår det ändå att det är filosofi som borde diktas, det är inget annat.

Rorty å sin sida talar inte uttryckligen om filosofi i sin utopi utan kallar det berättelser och även i det sista referatet från *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 8:5, där Rorty är långt mindre radikal än i senare böcker talar han mer om att fortsätta konversationen i väst hellre än att insistera på en plats för de traditionella problemen i modern filosofi i denna diskussion.

Märk väl att han inte skriver ”den filosofiska diskussionen/konversationen” utan just bara diskussionen. Detta är en anmärkningsvärd skillnad som pekar på det faktum att Rorty är besvärad av hur filosofin ser ut idag.

På något sätt får man uppfattningen att han egentligen inte förstår vad filosofi är och varför utan använder dess existens som ett debattforum för diverse åsikter. Han tycker att filosofins fasta form är hindrande och besvärande och vill därför ha en brytning mer än att han skulle vara pragmatist i likhet med James och Dewey. Det är faktiskt det påtagliga intryck jag får av honom.

Om vi återgår till Wittgenstein och *Särskilda anmärkningar år 1931* så stärks det faktum att Wittgensteins åsikt är att filosofin i sig är oföränderlig.

Om man tittar på vad han skriver om filosofins oföränderlighet nämligen att grunden för denna är att vårt språk förblir sig likt och ständigt på nytt förför oss till att ställa samma frågor och att så länge det finns ett verb ”vara” som förefaller att fungera som ”äta” och ”dricka” och så länge adjektiven ”identisk”, ”sann”, ”osann”, ”möjlig” finns och så länge man talar om tidens ström och om rummets utsträckning, osv., så länge kommer människorna att ständigt på nytt stöta mot samma gåtfulla svårigheter och att stirra på något som ingen förklaring tycks kunna röja undan.

Detta menar Wittgenstein tillfredsställer en längtan efter det transcendent, just för att då människor tror sig se "det mänskliga förståndets gräns", tror de naturligtvis att de kan se ut över den. Är inte just detta vad Rorty försöker komma ifrån?

Ett annat yttrande som slutligen fastställer Wittgensteins syn är det ur *Särskilda anmärkningar år 1929*, där han skriver att hans sätt att filosofera är fortfarande och ständigt åter nytt för honom själv och att han därför ofta måste upprepa sig och att det för en annan generation kommer att ha blivit kött och blod och att den kommer att finna upprepningarna långtråkiga men att de för honom är nödvändiga.

Detta är ju helt mot vad Rorty anser; se t.ex. resonemanget från *Kontingens, ironi och solidaritet* där han skriver att en vändning bort från teorin till berättelsen skulle vara sinnebildlig för uppgivandet av försöket att greppa alla sidor i livet i en enda vision, att beskriva dem med en enda vokabulär.

Man kan naturligtvis fundera över om det är möjligt att greppa alla livets sidor i en enda vision som Rorty skriver, men att ge upp försöket skulle vara främmande för Wittgenstein om man läser honom så att även om man inte kan greppa alla livets sidor så kan man i alla fall försöka få med så många som möjligt.

Rorty är ju dock liberal i första hand, dvs. han tror på politisk och annan frihet¹ och det är det som präglar hans författarskap, debattiver och visioner. Filosofin är för honom ett verktyg som han använder för denna vision och hämtar inspiration från, t.ex. från liberala tendenser.

I Wittgensteins skrifter finns vissa av dessa tendenser och Rorty använder dem även om slutresultatet inte blir en filosofi som liknar Wittgensteins eftersom Rorty även är inspirerad av andra filosofer.

Det är även här en tämligen stor skillnad mellan å ena sidan Wittgensteins kryptiska funderingar och Rortys allmänvetenskapliga och historicistiska. Wittgenstein är ju en filosof som i samband med språkets användning i mycket hänför filosofi till logik, som ju är orubblig till sin natur.

Jag skulle vilja summera deras respektive åsikter som så att Rorty vill ha en friare filosofi vilkens betoning på diskussion dock skulle vara påfallande och bidra till att stimulera vetenskap och konst som vore de naturliga resultat av denna medan Wittgenstein till stor del menar att vi även i framtiden kommer att syssla med samma filosofiska problem som sysselsatte grekerna därför att vårt språk förblir sig likt och ständigt på nytt förför oss till att ställa samma frågor.

1:30 Filosofins värde.

Rubriken för över till en undersökning av vad Wittgenstein respektive Rorty anser att filosofins värde består i. Undersökningen är grundad på valda referat som jämföres med varandra för att få fram ett svar som ges i form av en slutsats sist i jämförelsen.

1:31 Wittgenstein:

I *Filosofi* §88 skriver Wittgenstein att allt filosofin kan göra är att förstöra belåten och att det betyder att inte skapa nya – så att säga i frånvaron av ett beläte.

I *Filosofi* §89 skriver Wittgenstein att filosofens arbete är ett sammanförande av påminnelser för ett bestämt syfte.

I *Filosofi* §89 skriver Wittgenstein att filosofin inte på något sätt får rubba det som faktiskt sägs och att den alltså när allt kommer omkring endast kan beskriva det för att den heller inte kan rättfärdiga användningen utan lämnar allt som det är.

I *Filosofi §89* skriver Wittgenstein att som han bedriver filosofi, består dess enda uppgift i att gestalta uttrycket på ett sådant sätt att vissa problem försvinner.

I *Filosofi §89* skriver Wittgenstein att om han har rätt så måste filosofiska problem, i motsats till alla andra, verkligen kunna lösas helt och hållet.

I *Filosofi §90* skriver Wittgenstein att filosofins resultat är upptäckten av ett och annat rent nonsens, och bulor som förståndet fått när det rusat mot språkets gräns och att dessa bulor får oss att inse upptäckstens värde.

I *Filosofi §91* skriver Wittgenstein att vi i filosofins teorier och stridigheter finner ord, vilkas betydelse är oss välbekanta från vardagslivet, använda i en ultrafysisk betydelse.

I *Filosofi §91* skriver Wittgenstein att när filosofer använder ett ord och forskar efter dess betydelse, måste man alltid fråga sig om detta ord verkligen någonsin används på detta sätt i det språk för vilket det skapats och att man för det mesta kommer att finna att det inte är så och att ordet används emot sin normala grammatik.

I *Tractatus Logico Philosophicus §4.112* skriver Wittgenstein att filosofins syfte är att göra tankarna logiskt klarare och att filosofin inte är en lära utan en aktivitet samt att ett filosofiskt verk huvudsakligen består av förtydliganden; att filosofins resultat icke är ”filosofiska satser” utan att satser klargöres.

Wittgenstein skriver vidare att filosofin skall göra tankar, som eljest är så att säga dunkla och suddiga, klara och skarpt avgränsa dem.

I *Särskilda anmärkningar år 1950* behandlar Wittgenstein frågan om filosofin inte gjort något framsteg. Om någon skrapar sig där det kliar måste man kunna se ett framsteg i detta? Är det i annat fall inte ett äkta skrapande, eller en äkta klåda och kan denna reaktion på retningen inte fortsätta så en lång tid innan man finner ett medel mot klådan, skriver han.

I *Filosofiska undersökningar §133* skriver Wittgenstein att han inte på något oerhört sätt vill förfina eller fullständiga regelsystemet för användningen av våra ord för att den klarhet som vi eftersträvar visserligen är en fullkomlig klarhet men att det bara innebär att de filosofiska problemen fullständigt skall försvinna.

Den verkliga upptäckten är den som sätter honom i stånd att avbryta filosoferandet när han vill, den som får filosofin att falla till ro så att han inte längre hetsas av frågor som ställer filosofin själv ifråga.

I stället, skriver han, visas nu genom exempel en metod, och att man kan avbryta följderna av dessa exempel. Han fortsätter med att skriva att problem blir lösta (svårigheter avlägsnade) och att det inte är ett unikt problem och att det inte finns en metod i filosofin, men att det finns metoder, så att säga olika terapier.

1:32 Rorty:

I *Philosophy and the Mirror of Nature, kapitel 8:5*, skriver Rorty om vidmakthållandet av en konversation som ett tillräckligt mål för filosofi, att se visdom som bestående av förmågan att bibehålla en konversation är att se människor som skapare av nya beskrivningar mera än varelser som man hoppas kunna beskriva tillräckligt.

Att se filosofins mål som sanning, dvs. sanningen om de termer som tillhandahåller maximal jämförbarhet för alla mänskliga frågeställningar och aktiviteter, är att se människor

som objekt snarare än som subjekt, som existerande en soi (i sig) snarare än som både pour soi (för sig) och en soi, som både beskrivna objekt och beskrivande objekt.

I *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 8:5, skriver Rorty att om vi ser kunnande inte som kopplad till en essens, beskriven av vetenskapsmän eller filosofer, utan mera som en rätt, av aktuell standard, att tro, då är vi en bra bit på väg att se konversation som det ultimata sammanhanget i vilket kunskap skall förstås.

Vårt fokus ändras från relationen mellan människor och objekten för deras frågor till relationen mellan alternativa standarder av rättfärdigande, och från detta till de aktuella förändringarna i dessa standarder som skapar intellektuell historia.

I *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 8:5, skriver Rorty att det faktum att vi kan fortsätta den konversation Platon började utan att diskutera de ämnen Platon ville ha diskuterade, illustrerar skillnaden mellan att behandla filosofi som en röst i en konversation och behandlande det som ett subjekt, ett fack, ett fält för professionell undersökning.

I *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 8:5, skriver Rorty avslutningsvis att den enda punkt han insisterar på är att filosofernas moraliska intresse skall vara att fortsätta konversationen i väst, hellre än att insistera på en plats för de traditionella problemen i modern filosofi i denna diskussion.

I *Truth and Progress*, kapitel 9, sid. 171, skriver Rorty att det mesta vi anser filosofi kan hoppas göra oss är att summera våra kulturellt influerade intuitioner om det rätta att göra i olika situationer.

1:33 Jämförelse:

Att filosofin har ett värde för både Wittgenstein och Rorty kan man spontant tycka av deras kommentarer att döma.

Om man tittar i *Tractatus Logico Philosophicus* §89 så skriver ju Wittgenstein att om han har rätt så måste filosofiska problem, i motsats till alla andra, verkligen kunna lösas helt och hållet. Pekar inte detta på att Wittgenstein tillskriver filosofin ett egenvärde?

Med tanke på att frågor kan ställas och svaren kan ges helt och hållet fullständigt i motsats till andra frågor som han skriver ger det i alla fall för mig en känsla av att filosofin har ett egenvärde, då den alltså tillhandahåller både frågor och fullständiga svar.

Rortys yttrande i *Truth and Progress*, kapitel 9, att vi anser att det mesta filosofi kan hoppas göra oss är att summera våra kulturellt influerade intuitioner om det rätta att göra i olika situationer, tyder ju på att han tillskriver filosofin ett brett spektrum av möjligheter och ett värde som väcker förhoppningar.

Vad jag avser här är den bredd med vilken filosofin i detta sammanhang är tillämpbar, kulturellt influerade intuitioner kan ju kombineras i ett otal frågor alltifrån trafikbestämmelser till juridiska dokument och filosofin ger oss alltså dessa möjligheter enligt Rorty!

Frågan är dock vilket värde Rorty respektive Wittgenstein vill understryka i filosofin som det värde de själva var för sig anser att filosofin har.

Man får en vink om Rortys åsikt i hans yttrande i *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 8:5, där han skriver att det faktum att vi kan fortsätta den konversation Platon började utan att diskutera de ämnen Platon ville ha diskuterade, illustrerar skillnaden mellan att behandla filosofi som en röst i en konversation och behandlande det som ett subjekt, ett fack, ett fält för professionell undersökning.

Detta är ju något som avviker från den tidigare tolkningen av Rorty, åtminstone till viss del; vad Rorty här säger är ju att han anser att filosofin är som den varit från Platon till våra dagar; han tillskriver alltså filosofin ett väsen som han i positiva ordalag framhåller som oberoende av vad som diskuteras till skillnad från de ämnen som tidvis varit på den filosofiska agendan, det är alltså detta Rorty menar med diskussion!

Slutsatsen även av detta yttrande från Rorty är här ännu tydligare att han anser att filosofin har ett egenvärde, annars vore den ju begränsad till vissa diskussionsämnen. Man får därför säga att Rorty tillskriver filosofin ett värde som en fortgående diskussion oberoende av specifika ämnen. Filosofin är någonting för honom, något som inte låter sig begränsas.

Wittgensteins åsikt framkommer tydligast i *Filosofiska undersökningar §133* där han säger att den verkliga upptäckten är den som sätter honom i stånd att avbryta filosoferandet när han vill och att det inte finns en metod i filosofin, men att det finns metoder, så att säga olika terapier.

Wittgenstein liknar här filosofin som högst vid en terapi och tillskriver den inget egentligt värde utan som bäst något som kan upplösa sig självt, min tanke går till uttrycket ”cirkeln är slutet” även om Wittgenstein absolut inte nämner någon sådan tanke.

Det är en tämligen märklig konklusion vi här har att göra med; Wittgenstein som de flesta läsare av filosofi tillskriver ett stort värde som filosof, tillskriver filosofin ringa eller inget värde medan Rorty av många läsare av filosofi hårt kritiserad, tillskriver filosofin ett egenvärde, det är stor skillnad och därför skall jag gräva ännu lite djupare i denna undersökning.

I *Filosofi §90* skriver Wittgenstein att filosofins resultat är upptäckten av ett och annat rent nonsens, och bulor som förståndet fått när det rusat mot språkets gräns och att dessa bulor får oss att inse upptäckten värde.

Det tycks som om ett genomgående tema hos Wittgenstein är att filosofin löser upp vissa problem, men att den inte har något annat värde. I *Tractatus Logico Philosophicus §4.112* ser man ett tydligt exempel på detta där Wittgenstein skriver att filosofins syfte är att göra tankarna logiskt klarare samt att filosofin inte är en lära utan en aktivitet och att ett filosofiskt verk huvudsakligen består av förtydliganden, vidare att filosofins resultat icke är ”filosofiska satser” utan att satser klagöres.

Wittgenstein avslutar med att säga att filosofin skall göra tankar, som eljest är så att säga dunkla och suddiga, klara och skarpt avgränsa dem. Här är det ju ingen tvekan vad som avses med filosofin, det handlar helt enkelt om ett avgränsande och utredande arbete eller spekulation som utmynnar i en insikt eller ett klagörande.

Varför Wittgenstein tycker att denna betydelse hos filosofin saknar betydelse kan jag i och för sig inte förstå men uppenbarligen tillskriver han den inte något större värde. Man skulle ju annars rent spontant kunna tycka att just detta värde är det grundläggande inom all vetenskap.

En frågeställning, som för övrigt också finns på förstasidan på Rortys skrift *Philosophy and the Mirror of Nature* är det från *Särskilda anmärkningar år 1950* där Wittgenstein frågar om filosofin inte har gjort något framsteg och fortsätter med att fråga att om någon skrapar sig där det kliar måste man kunna se ett framsteg i detta eller om det i annat fall inte är ett äkta skrapande, eller en äkta klåda och vidare om denna reaktion på retningen kan fortsätta så en lång tid innan man finner ett medel mot klådan (detta yttrande benämns i fortsättningen som ”filosofins klådamedel”).

Detta är ju exakt det som Wittgenstein beskriver när han säger att filosofin inte är en lära utan en aktivitet.

Det påtagliga resultat som skulle få ”kliandet att sluta” måste väl vara det Wittgenstein beskriver som filosofins framsteg i *Filosofiska undersökningar §133* nämligen att den verkliga upptäckten är den som sätter honom i stånd att avbryta filosoferandet när han vill.

I *Filosofi §91* finns ett resonemang som skulle kunna förklara varför detta ”kliande” fortsätter i det Wittgenstein skriver att i filosofins teorier och stridigheter vi finner ord, vilkas betydelse är oss välbekanta från vardagslivet, använda i en ultrafysisk betydelse.

Att filosofin skulle sakna betydelse är för mig väldigt främmande och får mig att fundera på om inte Wittgenstein menat att filosofin inte har någon betydelse förutom det den åstadkommer. Det är ju så att säga en väldig skillnad på det och att den inte skulle åstadkomma något alls.

Man får känslan av att Wittgenstein motvilligt erkänner filosofins effekt och tjusning med den något nedlåtande kommentaren att den inte har något värde och därvid också i viss mån framhäver sin egen förträfflighet i denna fråga.

I *Filosofi §89* finns två yttranden som just pekar på filosofins synbara betydelselöshet nämligen dels där Wittgenstein skriver att filosofin inte på något sätt få rubba vad som faktiskt sägs och att den när allt kommer omkring endast kan beskriva det därför att den inte heller kan rättfärdiga användningen utan lämnar allt som det är; dels där han skriver att det sätt på vilket han bedriver filosofi dess enda uppgift består i att gestalta uttrycket på ett sådant sätt att vissa problem försvinner.

Detta är ju en tydlig vink om att Wittgenstein ser på filosofin som ett tidsfördriv eller en terapi, vilket ju i och för sig är lite märkligt som jag återkommer till här då just möjligheten att lösa upp problem måste vara av en oerhörd betydelse vetenskapligt sett om man talar om principer för dessa, vilka ju filosofin i mycket tillhandahåller.

Påståendet från *Filosofi §90* som säger att filosofins resultat är upptäckten av ett och annat rent nonsens, och bulor som förståndet fått när det rusat mot språkets gräns och att dessa bulor får oss att inse upptäckten värde, är en typisk yttring av Wittgensteins karaktärisering av filosofin och dess värde.

Det skulle innebära att filosofin är en aktivitet som bearbetar språket till en klarhet som sedan visar sig som bulor och nonsens i språket som alltså låter oss inse det som Wittgenstein talar om som det mänskliga förståndets gräns som, när den upptäcks, får oss att tro att vi kan nå bortom den.

Detta är kanske det mest talande av Wittgensteins citat härovan just därför att det på ett konkret sätt beskriver processen med att göra den språkliga förståelsen klarare och inse dess gränser och jämföra detta med det mänskliga förståndets gräns och det är då bulorna uppstår.

Yttrandet från *Filosofi §89* där Wittgenstein skriver att filosofens arbete är ett sammanförande av påminnelser för ett bestämt syfte, pekar ju också i viss mån på denna process i meningen intention, intentionalitet i spekuleringen.

Påståendet från *Filosofi §91* där Wittgenstein skriver att när filosofer använder ett ord och forskar efter dess betydelse man alltid måste fråga sig om detta ord verkligen någonsin används på detta sätt i det språk för vilket det skapats och att man för det mesta kommer att finna att det inte är så, och att ordet används emot sin normala grammatik, är helt i linje med det föregående då det pekar på att filosofen har ett begrepp om en intentionalitet som inte språket har i sin normala grammatik.

Filosofin använder bara språket och detta för jag här till diskussionen om det mänskliga förståndets gräns genom att vrida och vända på orden i ett bestämt syfte, intentionalitet.

En intressant tanke är den i *Filosofi §88*, där Wittgenstein skriver att allt filosofin kan göra är att förstöra belåten och att det betyder att inte skapa nya, så att säga i frånvaron av ett beläte. Tyder inte detta på en vetenskaplig inställning till belåten, religiösa sådana? Även här är det frågan om intentionalitet, vetenskaplig intentionalitet.

Vad jag avser med vetenskaplig intentionalitet är att använda ett vetenskapligt synsätt för att beskriva ett objekt och i denna tolkning lyckas klargöra delarna på ett vetenskapligt språk.

Möjligen skulle man kunna benämna detta som vetenskaplig metod, jag avser dock mera här den inriktning som ett vetenskapligt tänkesätt får på en skolad vetenskapsman eller filosof i

det han utreder olika frågor vilket genom hans vana får honom att tänka vetenskapligt i sitt utredningsarbete då hans benämningar på saker och frågor är färgade av vetenskaplig metod och han liksom på förhand har ett sätt att bemöta frågorna som är färgade av vetenskapligt tänkande även om han till exempel skulle undersöka något som inte är vetenskapligt betingat som här till exempel ett religiöst beläte.

Vetenskaplig inställning är ett annat ord som skulle kunna förklara det men ger ändå inte en fullständig bild av vad jag här avser, kortfattat skulle jag kunna säga att endast en driven vetenskapsman har en intentionalitet i det han undersöker även om hans grund naturligtvis måste vara en vetenskaplig inställning, därtill krävs dock ett syfte, en intention, vilket är det jag åsyftar.

Rortys åsikt är i sig intressant i fråga om vad han menar med ”diskussion”, en fråga som måste klargöras. Rortys term ”filosofisk diskussion” innebär för att vara exakt ”filosofin i sig”, vad den är utan särskilda ämnen och frågor. Det är något som man tycker att han borde utreda mer men som på det hela taget faller klart fram ändå.

I *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 8:5, skriver Rorty att vidmakthållandet av en konversation är ett tillräckligt mål för filosofi och att se visdom som bestående av förmågan att bibehålla en konversation är att se människor som skapare av nya beskrivningar mera än varelser som man hoppas kunna beskriva tillräckligt och att se filosofins mål som sanning, dvs. sanningen om de termer som tillhandahåller maximal jämförbarhet för alla mänskliga frågeställningar och aktiviteter, är att se människor som objekt snarare än som subjekt, som existerande en soi snarare än som både pour soi och en soi, som beskrivna objekt och beskrivande objekt.

Frågan som naturligtvis kommer upp är om detta är filosofi eller samhällsdebatt. För att bena ut det så är det klart att Rorty har en åsikt om att filosofin i dess nuvarande form begränsar människor. Han tycker i stället att den borde vara annorlunda.

Detta är samhällsdebatt på akademisk nivå. Han vill påverka filosofins innehåll som ämne kan man tycka. Samtidigt är det inte detta som framgår vid en närmare granskning utan det är filosofi om filosofi.

Rorty filosoferar om filosofin genom olika exempel. Frågan om det han gör är filosofi kommer i skuggan av det faktum att han vill förändra filosofin och det är ju det han gör genom att rensa den akademiska debatten genom olika exempel.

På ett annat ställe i *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 8:5, skriver Rorty att om vi ser kunnande inte som en essens att bli beskriven av vetenskapsmän eller filosofer, utan mera som en rätt, av aktuell standard, att tro, då är vi en bra bit på väg att se konversation som det ultimata sammanhanget i vilket kunskap skall förstås samt att vårt fokus ändras från relationen mellan människor och objekten för deras frågor beträffande relationen mellan alternativa standarder av rättfärdigande, och från detta till de aktuella förändringarna i dessa standarder som skapar intellektuell historia.

Detta är ju helt klart en ståndpunkt för att förespråka filosofi som konversation och inte som problemlösande. Vad mer är att Rorty här visar sin liberala sida, något som jag inte kan frågå trots att detta inte är en statsvetenskaplig avhandling.

Förklaringen är helt enkelt den att utan detta perspektiv på Rorty kan man inte förstå hans intention med det han skriver. Bakgrunden är utan tvekan av politisk och samhällsvetenskaplig art, varför Rorty är väldigt svår att analysera. Man känner att han hela tiden trillar i sina egna hål, skapade av en bristfällig inriktning på filosofi till förmån för samhällsdebatt.

Slutsatsen jag här drar oavsett Rortys tendens att blanda ihop filosofi och samhällsdebatt är dock en tydlig åsikt om filosofins värde, nämligen att den har ett värde som vägledare och som en diskussionsform.

Wittgensteins åsikt om filosofins värde är också tydlig. Trots hans kryptiska resonemang kan man utläsa att han ser den som en samling terapier för klarläggandet av olika frågor men att den inte har något annat värde.

Det är dock trots allt inte så enkelt att bokstavligen dra dessa slutsatser, vilket förhoppningsvis framgått av ovanstående resonemang. Svårigheten ligger till stor del i Wittgensteins kryptiska resonemang och Rortys tendens att blanda ihop filosofi och samhällsdebatt.

Jag har därför i denna inledande jämförelse försökt att ge så korta och koncisa slutsatser som möjligt, även om de här behandlade frågeställningarna kommer att följas upp och utvecklas i den egentliga jämförelsen för att ge en bredare vy kring frågan om Rortys nypragmatism kan sägas överensstämma med Wittgensteins filosofi.

2. Jämförelse:

Syftet med jämförelsen är att svara på frågan om Richard Rortys filosofi, nypragmatismen, kan sägas vara överensstämmande med Ludwig Wittgensteins filosofi som Rorty hävdar att han är en traditionsbärare av.

I jämförelsen tas frågor och slutsatser från den inledande jämförelsen upp till diskussion i syfte att ge ett svar på denna fråga.

Filosofins väsen är ett återkommande tema hos Wittgenstein liksom refererandet är det hos Rorty. Kortfattat skulle man kunna säga att Wittgenstein gör filosofi medan Rorty refererar till den.

Det finns dock hos Rorty tendenser som visar att han tillskriver filosofin ett väsen. Ett exempel är det yttrande han ger i *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 8:5, i det han talar om att det faktum att vi kan fortsätta den konversation Platon började utan att diskutera de ämnen Platon ville ha diskuterade illustrerar skillnaden mellan att behandla filosofi som en röst i en konversation och behandlande det som ett subjekt, ett fack för professionell undersökning.

Det är för övrigt ett av de få ställen i *Philosophy and the Mirror of Nature* där Rorty uttryckligen ger sin syn på vad filosofins väsen är.

Detta är ett av problemen med Rorty, att han tar för givet att läsaren förstår vad han menar innan han sagt det; när man läser Rorty så talar han mer med betoning än med fakta på det han vill uttrycka vilket gör att man får en bild av honom som bäst en oslipad diamant och som sämst en debatterande vild vars iver är större än hans kunnande.

Det är dock aldrig något tvivel på hans uppriktighet men man kan inte förstå honom om man inte vet att han samtidigt är en samhällsdebatterande liberal.

Rortys historicistiska tendens är starkt gällande på så sätt att han ofta ger en resumé över vad filosofin varit med inslag av kritik och tillrättavisanden.

Det är en utmaning som Rorty kommer med, en ny era för filosofin som ett fritt debattforum utan begränsningar till särskilda ämnen och problem som han nu anser upptar den filosofiska debatten. Det är till en viss del detta ifrågasättande han hänför till sin inspiration från Wittgenstein.

Problemet i detta är dock författarnas olikhet i sättet de framför detta nytänkande och det är för den uppmärksamme läsaren en stor skillnad som gränsar till olikhet i detta ifrågasättande som Rorty gör anspråk på att han fått inspiration till från Wittgenstein.

Det känns tidvis som om Rorty missförstått Wittgenstein på viktiga punkter och därmed fått en förevändning att hänföra sitt nytänkande och sin nypragmatism till denne.

Wittgenstein är med sin tidvis poetiska ådra som han bland annat ger tillkänna när han säger att filosofi egentligen borde diktas ett exempel på en fördjupning och ett klarläggande av filosofin mer än ett ifrågasättande av den.

Rorty å sin sida gör genom en rad filosofihistoriska debattinlägg och direkta tillrättavisningar ett annat intryck, ett mer oseriöst intryck.

Det tycks som om Rorty istället för att vilja utröna filosofins väsen som Wittgenstein istället drar sig ifrån denna tendens och för en debatt som har formen av ett ifrågasättande av filosofin, något som visserligen säkert kan vara välgörande men som inte liknar den filosofi Wittgenstein uttrycker.

Rorty ifrågasätter filosofin som fundament för vetenskapen och tycker att den mera skulle ha formen av en inspiration och en debatt som skulle få vetenskapen att blomstra.

Detta ifrågasättande är inte huvudsakligen av vetenskaplig natur utan hänför sig framförallt till det resultat som ett vetenskapligt fundament för med sig av social, ekonomisk och politisk art.

Vad som är lite stötande med detta ur filosofins synvinkel är en tendens hos Rorty att förringa den accepterade filosofin som en verksamhet som kan gå an under vissa villkor och inte som en verksamhet med ett egenvärde.

Rortys bakgrund som debattör och liberal har till synes en stor del att göra med detta vilket får prägeln av att Rorty anser att vetenskapen börjat i fel ände och att det endast är samhällsnyttan som har betydelse för dess berättigande. Det är detta som är hans nypragmatism.

Låt oss uppehålla oss vid detta en stund och fråga oss om detta är en filosofisk pragmatism. Svaret låter inte vänta på sig; Rortys ifrågasättande av filosofin har mera prägeln av samhällspragmatism och politisk pragmatism i det han tycks mena att filosofin skall användas som ett redskap för att öka samhällsnyttan och accelerera vetenskapen; i stort sett låter det på Rorty som om vi skall sälja ut filosofin för att få lite fart på samhälle och vetenskap och det ger en mycket vulgär bild av honom när man inser detta.

Inget av denna tendens finns hos Wittgenstein som istället utvecklar filosofin. Rortys debatterande är möjligen mycket välgörande i vissa akademiska kretsar men det går inte att jämföra detta med det nytänkande som Wittgenstein står för.

Det är kanske fel att säga att Wittgenstein är konservativ jämfört med Rorty men faktum är att Wittgensteins spekulationer oavsett om de kallas nytänkande i verkligheten fördjupat den filosofiska debatten.

Ett exempel på detta inslag i Wittgensteins tänkande är när han talar om att vi ännu sysslar med samma filosofiska problem som en gång sysselsatte grekerna och att det beror på att vårt språk förblir sig likt och ständigt på nytt förför oss till att ställa samma frågor och att så länge kommer människorna att ständigt på nytt stöta mot samma gåtfulla svårigheter och att stirra på något som ingen förklaring tycks kunna röja undan och att detta för övrigt tillfredsställer en längtan efter det transcendentia ty då de tror sig se "det mänskliga förståndets gräns" tror de sig naturligtvis kunna se ut över den.

Detta är verkligen ett klarläggande av filosofin och man får en känsla av att det är just detta element som Rorty vill komma ifrån. Rorty vill inte ha några outgrundliga tendenser utan han vill att allt som på något sätt inte varje människa kan förstå skall rensas ut ur filosofin och att detta framförallt beror på att detta är saker han själv inte förstår det framgår tydligt av hans argumentation.

Rorty verkar helt enkelt besvärad av att han inte förstår detta med filosofisk spekulation och dess nytta även om man tycker att just detta borde vara ett intresse för varje sann filosof av facket. Oavsett hur det föreligger verkar hans åsikter med tanke på hans resonemang i denna fråga dock väldigt oinitierade.

Rorty har dock en hel del förtjänster i sitt sätt att granska filosofin. Ett exempel är det i *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 3:1, där han menar att fysiken ersatt metafysiken i fråga om kunskapen om hur himmel och jord är sammansatta.

Detta är ett exempel på Rortys historicistiska klarsyn. Ett annat är där han konstaterar att filosofin i och med Kant fick rollen som en primärt underliggande del av vetenskapen i stället för att som innan ha betydelsen som den högsta vetenskapen.

Vad Rorty snuddar vid här är för övrigt intressant då det pekar på förhållandet mellan den nya vetenskapen och den gamla ifråga om verklighetsbilder. Om man tänker sig metafysiken som beskrivande tillvarons yttersta natur jämfört med den moderna vetenskapens materiebegrepp så måste det rimligtvis framgå att de inte talar om samma verklighetsaspekt; den gamla vetenskapen måste rimligtvis tala om den andliga verkligheten som enligt den tidens vetande världar och materia är fångade i och den nya helt enkelt om hur denna materia är sammansatt; detta är naturligtvis en skillnad i aspekt som får sin fulla betydelse den dag man upptäcker att materien har en riktad tendens; först då kan den gamla vetenskapen få en betydelse för den moderna vetenskapen i att beskriva andens förhållande till materian på ett vetenskapligt sätt. Lite av denna klarsyn stöter man på hos Rorty även om han visserligen bara snuddar vid den.

Wittgenstein penetrerar ständigt filosofins problem i sina ofta kryptiska kommentarer till denna och Rorty får tyvärr stå oemotsagd när han hänvisar sin nypragmatism till Wittgenstein eftersom denne inte längre lever².

Detta är det faktum som i realiteten gäller tills man på något sätt genom att jämföra de båda författarna kan godta denna åsikt hos Rorty eller motbevisa den. Jag skall därför försöka att gå lite längre i denna jämförelse och se om jag kan hitta direkta bevis på det rätta förhållandet.

Förutom det faktum att Wittgenstein skriver filosofi och att Rorty skriver om filosofi så finns det en del aspekter som kan anföras för att påstå att det finns viktiga skiljelinjer mellan de båda.

En av dem är det faktum att Rorty inte tar upp vissa aspekter som finns hos Wittgensteins filosofi. *Filosofiska undersökningar §125 och §126* är de exempel jag visat på detta i den inledande jämförelsen.

Wittgenstein skriver i §125 att det inte är filosofens sak att lösa motsägelser genom en matematisk, matematisk-logisk upptäckt utan att göra det möjligt att överblicka det matematikens tillstånd som oroar oss, tillståndet före motsägelserns lösning och vidare i §126 att filosofin bara ställer fram allt till beskådande och att den inte förklarar eller härleder någonting och att då allt ligger i öppen dag finns det heller ingenting för oss att förklara därför att vad som eventuellt är fördolt inte intresserar oss.

Detta är en sorts resonemang om filosofins väsen som Rorty inte befattar sig med. Rortys mest insiktsfulla resonemang om filosofi jag här tagit med är dels det från *Truth and Progress*, kapitel 9, där han skriver att det mesta vi anser att filosofin kan hoppas göra oss är att summera våra kulturellt influerade intuitioner om det rätta att göra i olika situationer och dels det från *Philosophy and the Mirror of Nature*, kapitel 8:5, där han konstaterar att det faktum att vi kan fortsätta den konversation Platon började utan att diskutera de ämnen denne ville ha diskuterat illustrerar skillnaden mellan att behandla filosofi som en röst i en konversation och behandlande det som ett subjekt, ett fack, ett fält för professionell undersökning.

Dessa resonemang illustrerar enkelt skillnaden mellan författarnas filosofiska stil. Det är ingen tvekan om att Rortys resonemang är intressanta och visar en uppriktig sida hos honom, men jämfört med Wittgensteins resonemang får de en väldigt allmän prägel. Wittgensteins resonemang är ett tydligare exempel på sakkunskap inom filosofi.

Wittgenstein vet vad han menar och preciserar det. Kanske är det just den sortens fackkunskap som Rorty vänder sig mot även om han hos Wittgenstein uppfattar vissa liberala tendenser som får honom att hänvisa sin filosofi till denne.

Rortys liberala sida, vilken visas i hans debatterande metodik, avslöjar till stor del att hans filosofi framförallt kantas av ett större mått av samhällsdebatt än ren filosofi även om slutresultatet till trots blir filosofi, filosofi om filosofi vill säga.

Ett exempel på detta är yttrandet från inledningen till *Kontingens, ironi och solidaritet* där han skriver att han vill ha en historicistisk och nominalistisk kultur som skulle nöja sig med berättelser som förbinder det nuvarande med å ena sidan det förflutna och å andra sidan utopiska framtider och betrakta förverkligandet av utopier och utvecklandet av vidare utopier som en ändlös process – ett ändlöst åt alla håll växande förverkligande av Friheten istället för en konvergens mot en redan existerande Sanning.

Frihet och liberalism är ju här helt synonyma hos Rorty och hans engagemang för denna frihet är naturligtvis präglad av hans liberala bakgrund. Frågan som måste ställas om uttalanden som dessa är vilken sorts filosofi de representerar. Är det politisk filosofi eller är det ett vidare frihetsbegrepp han eftersträvar?

Genom studiet av hans skrifter, det räcker för övrigt med de yttranden som hittills behandlats, framgår det klart att det är ett genomgående drag hos Rorty att friskt blanda filosofi och politik till något som i det närmaste får ses som ett försök att hävda hans egna uppfattningar mer än att likt Wittgenstein ägna sig åt spekulativ sakkunskap och insikt om filosofi. Detta är en annan sak som skiljer dem åt.

Rortys inspiration från Wittgenstein är därför lätt att förstå; Wittgensteins nytänkande revolutionerade filosofin genom att tala om den på ett nytt pragmatiskt sätt även om den innehöll samma ingredienser som förut.

Denna tendens hos Wittgenstein måste väl ändå påstås mer vara ett tecken på dennes genialitet och insikt än att han genom nya trender släppt filosofin fri.

Detta är en väsentlig punkt i hela denna diskussion, för om nu Rorty säger sig vilja släppa filosofin fri och hänvisar till Wittgensteins nytänkande måste frågan uppstå om Wittgenstein verkligen släppt filosofin fri i sina skrifter eller om han bara gett den ett nytt ansikte.

Låt oss klargöra frågan om Wittgensteins tendens att släppa filosofin fri genom att titta på hans yttrande i *Särskilda anmärkningar år 1933-1934* där han skriver att han tror att han sammanfattande sin inställning till filosofin då han sade att filosofi egentligen bara borde diktas och fortsätter med att säga att det tycks honom att det ur detta måste framgå i vilken utsträckning hans tänkande tillhör framtiden eller det förflutna och att han därmed också har gett sig tillkänna som en som inte helt kan det han önskar kunna.

Vad som är av värde i detta stycke är dels att Wittgenstein talar om filosofi som något som är filosofi även om det diktas men framförallt att han gett sig tillkänna som en som inte helt kan det han önskar kunna.

Av det sista yttrandet kan man snabbt se att Wittgenstein menar att han inte kan det inom filosofin som han önskar kunna och detta är en ödmjukhet som inte finns i Rortys yttranden.

Logiken kan ge oss en vink om att Wittgenstein genom denna ödmjukhet ej såg sig som fullärd men att han ändå försökte att ge sin filosofi rättvisa genom denna insikt samt att han återförde sin kunskap om filosofi till sitt vetande om densamma, vilket innebär att det var denna kunskap han sökte öka och konstatera brist på med sitt yttrande.

Rorty å sin sida har en helt annan vinkling på problemet då han i mycket kritiserar den redan existerande Sanningen jämfört med ett växande förverkligande av Friheten.

Problematiken ligger här lite i anda med inskriften på Uppsala universitet som säger att det är stort att tänka fritt men att det är större att tänka rätt. I detta fall är det dock klart att Rortys ambitioner ligger mer åt den politiska friheten och hans filosofi får därför en stark tendens till

politisk filosofi och samhällsdebatt och det är ju i detta han införlivar Wittgensteins nytänkande inom filosofin och likställer detta med en form av liberalism eller pragmatism.

Som jag dock har visat genom exemplet från *Särskilda anmärkningar år 1933-1934* så innebär Wittgensteins filosofi inte i egentlig mening detta utan är istället endast en ny utveckling hos filosofin som dock i grund och botten hänför sig till tidigare filosofi. Det är djuplodande spekulering endast med ett i viss mening pragmatiskt uttrycksätt.

Wittgenstein skriver även i *Särskilda anmärkningar år 1931* att man gång på gång hör anmärkningen att filosofin egentligen inte gör några framsteg och att vi ännu sysslar med samma filosofiska problem som en gång sysselsatte grekerna men att de som säger detta inte förstår grunden till att det måste vara så; grunden är nämligen att vårt språk förblir sig likt och ständigt på nytt förför oss till att ställa samma frågor; så länge det finns ett verb "vara" som förefaller att fungera som "äta" och "dricka", så länge adjektiven "identisk", "sann", "osann", "möjlig" finns, så länge man talar om tidens ström och rummets utsträckning, så länge kommer människorna att ständigt på nytt stöta mot samma gåtfulla svårigheter och att stirra på något som ingen förklaring tycks kunna röja undan och att detta för övrigt tillfredsställer en längtan efter det transcendentia ty då människorna tror sig se "det mänskliga förståndets gräns" tror de naturligtvis att de kan se ut över den.

I och med detta ger ju Wittgenstein själv förklaringen till Rortys funderingar och kritik av filosofin och dess Sanning.

Ovanstående resonemang av Wittgenstein pekar ju också just på det faktum att filosofin till sin natur är orubblig. Det är dock svårt att avfärda Rortys åsikter om filosofin som skilda från Wittgenstein beträffande filosofins orubbliga natur när man tittar på vad Rorty skriver i *Philosophy and the Mirror of Nature, kapitel 8:5*, beträffande detta problem.

Rorty skriver att det faktum att vi kan fortsätta den konversation Platon började utan att diskutera de ämnen Platon ville ha diskuterade, illustrerar skillnaden mellan att behandla filosofi som en röst i en konversation och behandlande det som ett subjekt, ett fack, ett fält för professionell undersökning.

Denna inställning hos Rorty pekar ju på att även han menar att filosofins princip är orubblig och att de ämnen man diskuterar därför inte är det viktiga om man vill ha vad han kallar "en röst i en konversation" och inte ett subjekt, ett fack, ett fält för professionell undersökning.

Vad Rorty här pekar på har som bakgrund hans kritik av filosofin som fundament för vetenskapen, en ständigt återkommande fråga i *Philosophy and the Mirror of Nature*. Rorty vill få bort denna roll hos filosofin och göra den till en fri diskussion för att stimulera vetenskapen.

Det är en lite märklig åsikt han här företräder och den har sin bakgrund i de brister Rorty tycker att filosofin har i förhållande till den moderna vetenskapen.

Rorty skriver ju i *Philosophy and the Mirror of Nature, kapitel 3:1*, att metafysiken – betraktad som beskrivningen av hur himmel och jord är sammansatta – hade blivit ersatt av fysiken i och med den moderna vetenskapens era.

Det är denna sorts ofullkomlighet hos filosofin som Rorty vänder sig mot dvs. att filosofin skulle vara berättigad att vara en grund för de övriga vetenskaperna, vilket han menar är ett hinder för utvecklingen och där kommer förklaringen till att hans filosofi kallas "nypragmatism".

Han vill helt enkelt öka filosofins och vetenskapens utveckling genom att upphäva filosofins roll som fundament över dessa och istället genom att använda den som en diskussion stimulera och berika vetenskapen, även om han inte tror att filosofin kommer att försvinna, som han skriver i sista kapitlet i *Philosophy and the Mirror of Nature, kapitel 8:5*.

Wittgenstein uppvisar dock inga av dessa tankar. En likhet är dock det faktum att Wittgenstein likt Rorty hävdar att filosofin har ringa värde jämfört med den moderna

vetenskapen och enligt Wittgenstein endast som en terapi för att lösa upp olika svårigheter i tankarna.

Detta är det närmaste de båda filosoferna kommer varandra. Det är dock en väldig skillnad mellan deras uttryckssätt som jag tidigare beskrivit som att Wittgenstein gör filosofi medan Rorty talar om den. Jag har hänfört denna tendens hos Rorty till hans liberala åsikter och debattiver som han för övrigt är känd för i USA där han bor och är verksam³.

Det citat som inleder *Philosophy and the Mirror of Nature* och som är från Wittgensteins *Särskilda anmärkningar år 1950* och här benämnt ”filosofins klådmedel”, är det mest slående exemplet på Rortys hänvisning till Wittgenstein som filosofikritiker eller rättare sagt förfäktare av åsikten att filosofin är meningslös och ej förtjänar att vara något fundament för vetenskapen och här har vi nått kärnpunkten i vad som är Rortys inspiration av Wittgenstein.

Ur denna synpunkt verkar ju Wittgensteins åsikt med all säkerhet peka åt Rortys nypragmatism som hellre vill se filosofin som en stimulerande diskussion än som en orubblig grund för vetenskapen. Det är här Rorty hämtat sin inspiration och sin filosofikritik.

Vad som dock är slående är att det här endast handlar om Rortys tolkning av Wittgenstein. Rorty har naturligtvis inga bevis för att Wittgenstein menade just det som Rorty anför. Wittgensteins alla resonemang är ju trots allt möjliga att se ur olika synvinklar och att ge olika innebörder och det är ju ett tecken på sann filosofi.

Rortys tolkning av Wittgenstein speglar alltså bara Rortys egna åsikter. Detta visar också på det faktum att Rorty mer talar om filosofi än skapar sådan och att det är stor skillnad mellan Wittgensteins tidvis djupa spekulationer och Rortys liberala debatt.

Rorty har endast hämtat det hos Wittgenstein som passar hans egna syften, han är ju dessutom influerad av en mängd andra filosofer som Sellars, Quine, Davidson, Ryle, Malcolm, Kuhn, Putnam, Heidegger och Dewey. De två sistnämnda inklusive Wittgenstein menar han bröt sig fria från Kants begrepp om filosofi som ett fundament för vetenskapen⁴.

Det är alltså i detta sammanhang man får se Rortys hänvisning till Wittgenstein som inspirationskälla.

En skillnad som är väldigt tydlig hos de båda författarna är deras åsikt om filosofins värde. Wittgensteins åsikt, som i och för sig är lite kluven är ju att filosofin som bäst är en terapi som löser upp olika frågeställningar. Samtidigt är dock Wittgenstein en ivrig filosof som inte drar sig för att redogöra även för filosofins gränser och brister.

Rorty däremot är till stor grad hängiven idén att filosofin har ett värde; Rorty har dock det förbehållet att han vill se filosofin mer i en form av fri diskussion där den får fritt spelrum på så sätt att dess generativa kraft kan utträta mer; detta är i sak tanken i hans nypragmatism.

Kontentan av Rortys nypragmatism blir dock att filosofin ses som ett redskap med vars hjälp man skall nå storverk, det är därför oklart vad Rortys utgångspunkt är för filosofins användande; vad är mer basalt än filosofi kan man fråga i linje med Rortys bild av filosofin som underliggande vetenskapen.

Detta är onekligen en viktig fråga att ställa, för är det politik och samhällsdebatt som använder sig av filosofi eller är det den moderna vetenskapen som skall hantera denna och lägga den under sig som ett redskap eller är det något annat Rorty menar är mer fundamentalt än filosofin; vad skall ersätta filosofin som fundament; är det liberalismen?

Mitt resonemang i denna fråga är dock inget ställningstagande utan bara ett försök till funderande resonemang. Det står ju Rorty fritt att använda filosofin som han vill; ingen har ju hittills lyckats hindra honom.

Frågan är vad det specifikt är Rorty besväras av i filosofin och om det egentligen handlar om sakfrågor; det tycks som han har stött på ett fundament som är svårt att rubba utan att få felslut i logiken, vetenskapsfundamentets eventuella praktiska konsekvenser till trots.

Wittgensteins teser om filosofins betydelselöshet är där en motpol; när Wittgenstein i *Särskilda anmärkningar år 1950* gör yttrandet jag benämnt som ”filosofins klådmedel”, är

detta ett yttrande som Rorty använt för att försöka förringa filosofin så pass att hela dess grundläggande betydelse ifrågasätts och det är här kluvenheten hos Wittgensteins förringande av filosofin kommer in; är det inte så att Wittgensteins åsikt om filosofins synbara betydelselöshet är en väldig öppenhet från hans sida; och är det inte just detta som Rorty tolkat som liberalitet gränsande i liberalism?

Vad som är frågan i detta är just om detta är politisk liberalism eller filosofi och det är här som vi kommer in på Rortys bevekelsegrunder beträffande varför han valt Wittgenstein som inspirationskälla och förgrundsgestalt i sin nypragmatism.

Det är dock tvivelaktigt att detta drag hos Wittgenstein är liberalism utan mer liknar en saklig fundering kring filosofins väsen och detta gör Rortys nypragmatism svår att hänvisa till Wittgenstein eftersom den vilar på ett uppenbart missförstånd och det är här Rortys kräftgång⁵ börjar och det är här han ideligen fastnar när han försöker göra liberalism av Wittgensteins filosofi.

För att i någon mån styrka denna tes utan att kunna helt bevisa den skulle jag dock vilja ge tre alternativ till tolkning av den i termerna positiv åsikt om filosofi, negativ åsikt om filosofi och slutligen rätt och slätt filosofi.

Jag stannar där vid det sista alternativet med tillägget retorisk filosofi då Wittgensteins teser inte har formen av debatt eller politisk åsiktsyttring utan endast är filosofiska spekulationer och ibland är dessa om filosofi.

Möjligen kunde man se Wittgensteins filosofi i ljuset av hans bakgrund som ingenjörstuderande⁶ och därvid få en aning om hans intention beträffande valet av filosofiska bilder.

Kontentan av resonemanget blir dock att Rortys tolkning av Wittgenstein som pragmatist eller liberal i Rortys mening visserligen är svår att vederlägga men att den likt satsen ”den nuvarande kungen av Frankrike är skallig” visserligen just i analyserad del inte kan vederläggas men att satsen i sin helhet helt enkelt är falsk⁷.

Härmed anser jag att jämförelsen närmar sig sitt slut. Det finns dock en del jag vill tillägga angående problematiken kring tolkningen av Wittgensteins satser.

Man kan fråga sig om Wittgenstein var ett geni, filosof eller bådadera. Kluvenheten i hans väsen ligger i denna problematik.

För att påstå att Wittgensteins satser inte är filosofi utan hårklyverier krävs kanske att man likt Wittgenstein är ett geni; att inse principskillnaden i sådana frågor är en svår gränsdragning. Man får därför förstå Rortys svårigheter i detta.

När man läser Wittgensteins satser kan man dock urskilja att han ständigt snuddar vid vad man vanligen kallar filosofi utan att helt uppgå i den; detta kan sägas vara ett tecken på filosofins orubblighet, det som Rorty kallar fundament.

När det handlar om en vetenskap som anser att allting är relativt så kan mycket i denna endast handla om principer och fler än en filosof har någon gång stött på fundamentets orubblighet där resonemanget tar slut; det är mycket av det som Wittgensteins teser handlar om.

Det märkliga är att där hans resonemang tycks ogripbara, just där blir de filosofi. Tankarna och idéerna hos Wittgenstein stöts och blöts mot det filosofiska fundamentet och formas av detta till resonemang.

Om och om igen ser man hans fruktlösa försök att forcera fundamentets gränser och där han lyckas blir det nytänkande filosofi. På så vis utvidgas filosofin ständigt av nya tänkare och på samma sätt är heller inte Rorty undantagen från denna tendens och kanske just genom sin inspiration från Wittgenstein inser han möjligen någon gång att god filosofi inte är en så enkel sak att göra som man kunde tro när man ser den, det är just det enkla som är svårt.

Även om jag i denna jämförelse har farit vitt och brett mellan Wittgenstein och Rorty så kan man ju fråga sig om jag egentligen sagt något konkret, något orubbligt i denna fråga. Faktum

är dock att det är svårt att säga något som inte har ett samband med något annat, så vad jag egentligen gjort är att jag tänjt på gränserna och utnyttjat den hermeneutiska cirkeln för att se om jag funnit några oregelbundenheter.

Med tanke på detta skulle jag vilja avsluta denna jämförelse med Wittgensteins ord från *Filosofi §90* angående filosofins resultat, nämligen att filosofins resultat är upptäckten av ett och annat rent nonsens, och bulor som förståndet fått när det rusat mot språkets gräns och att dessa bulor får oss att inse upptäckstens värde.

3. Slutsats:

Att tolka Wittgenstein anser jag inte är särskilt enkelt. Vad som förvånar mig är att Richard Rorty därför kan göra det utan att tveka. Detta beror med största sannolikhet på en brist hos antingen honom eller mig.

Frågan som jag har att ge ett svar på; huruvida Wittgensteins filosofi kan sägas överensstämma med Rortys nypragmatism har i jämförelsen ökat på med om den kan sägas vara politiskt liberal, då det uttryckligen är en av Rortys filosofiska ingredienser. Alltså består frågeställningen av två delar; är Wittgenstein pragmatist och är han liberal.

Jag har i jämförelsen hävdad att Wittgensteins filosofi inte innehåller något politiskt ställningstagande och att den enda sidokoppling som kan sägas ha färgat hans filosofi är hans bakgrund som ingenjörstudierande; det var för övrigt från denna position han intresserade sig för filosofi⁸.

Wittgensteins teser är inte pragmatiska i Rortys mening och det har jag visat flera exempel på i jämförelsen; här vill jag dock för enkelhetens skull framföra ett referat från *Särskilda anmärkningar från 1931* angående diskussionen varför filosofin inte sägs göra några framsteg och att vi ännu sysslar med samma filosofiska problem som en gång sysselsatte grekerna och Wittgensteins svar att de som säger detta inte förstår grunden till att det måste vara så; grunden är nämligen att vårt språk förblir sig likt och ständigt på nytt förför oss till att ställa samma frågor och så länge det finns ett verb "vara" som förefaller att fungera som "äta" och "dricka", så länge adjektiven "identisk", "sann", "osann" och "möjlig" finns och så länge man talar om tidens ström och om rummets utsträckning, så länge kommer människorna på nytt stöta mot samma gåtfulla svårigheter och att stirra på något som ingen förklaring tycks kunna röja undan och att detta för övrigt tillfredsställer en längtan efter det transcendent, ty då människorna tror sig se "det mänskliga förståndets gräns" tror de sig naturligtvis kunna se utöver den.

Detta anser jag å ena sidan är ett avståndstagande från pragmatism och å den andra ett exempel på ett pragmatiskt uttryckssätt, så visst kan man se Wittgenstein som pragmatist ur en viss mening.

Om man dock sedan tittar vidare på vad just Rortys nypragmatism innebär så är det just att upphäva filosofins roll som ett fundament för vetenskapen och att bara använda den för att stimulera vetenskap och kultur.

Som grund för detta anför Rorty bland annat Wittgensteins teser om filosofins betydelselöshet i ett citat från bland annat *Särskilda anmärkningar från 1950*, här benämnt som "filosofins klådmedel".

Denna tes som Wittgenstein framlägger hävdar jag är tolkningsbar ur flera synvinklar och att Rorty har tolkat den som överensstämmande med nypragmatism. Jag hävdar att den tolkningen är Rortys egen och att den säger mer om Rortys åsikter än om Wittgensteins då Wittgensteins satser liksom all god filosofi har många tolkningsmöjligheter och att denna tes hos Wittgenstein lika gärna kan ses som en öppen fundering om filosofi eller som retorisk filosofi.

Jag har vidare hävdad i jämförelsen att Rortys hänvisning till Wittgenstein är svår att vederlägga i sina delar men att den som helhet är falsk och kanske är detta det enklaste sättet att förklara problemets natur.

Bevis krävs dock och dem har jag gett i det förutnämnda beträffande oförenligheten mellan Wittgensteins och Rortys filosofiska åsikter; ett slutligt vederläggande blir dock det faktum att Rortys filosofi genom det stora övriga antal filosofer han inspirerats av inte som slutprodukt är jämförbar med Wittgensteins filosofi eftersom Rortys endast tar det han själv finner intressant hos respektive filosof.

Tendensen av Rortys användning av Wittgenstein som inspiration är med andra ord som en hörnsten på en byggnad som till slut raserar hela byggnaden.

Min slutsats är alltså att Wittgensteins filosofi inte kan sägas vara överensstämmande med vare sig Rortys nypragmatism eller hans liberalism, en slutanmärkning är dock att det är en stor svårighet att påvisa detta av två orsaker; dels för att Wittgenstein är död och dels för att han är svårtolkad.

Försvaret för min tolkning blir därför att den är hypotetisk sett är lika trovärdig som Rortys helt enkelt därför att Wittgenstein kan tolkas på flera sätt och dels för att Rorty även är inspirerad av andra filosofer och att hans filosofi som slutprodukt därför inte är överensstämmande med Wittgensteins.

Fotnoter:

1. Se Kontingens, Ironi och solidaritet; översättarens förord; dedikation till sex liberaler; inledningen sid. 14 stycket "I min liberala utopi", samt bokens presentation på bakomslaget. Kontingens, ironi och solidaritet; Richard Rorty; Studentlitteratur 1997.
2. Ludwig Wittgenstein 1889-1951; se Filosofin genom tiderna; 1900-talet; Konrad Marc-Wogau; 1983 BonnierFakta Bokförlag AB.
3. Se Kontingens, ironi och solidaritet; översättarens förord samt bokens presentation på bakomslaget. Kontingens, ironi och solidaritet; Richard Rorty; Studentlitteratur 1997.
4. Se introduktionen till Philosophy and the Mirror of Nature; Richard Rorty; Princeton University Press 1980.
5. Kräften går baklänges och sägs därför inte komma framåt. Se Svenska Akademiens ordlista; Svenska Akademin; Norstedts förlag 1990.
6. För en utförlig historik om Ludwig Wittgenstein, se Anders Wedbergs inledning till Tractatus Logico Philosophicus; Ludwig Wittgenstein; Bonniers-1962.
7. Satsen "Den nuvarande kungen av Frankrike är flintskallig" och det faktum att satsen är falsk är hämtad från Bertrand Russells avhandling "On Denoting" ur Filosofin genom tiderna; 1900-talet; Konrad Marc-Wogau; 1983 BonnierFakta Bokförlag AB.
8. Se Anders Wedbergs inledning till Tractatus Logico Philosophicus; Ludwig Wittgenstein; Bonniers-1962.

Litteraturförteckning:

Kontingens, ironi och solidaritet; Richard Rorty; Studentlitteratur-1997.

Truth and Progress; Richard Rorty; Cambridge University Press-1998.

Philosophy and the Mirror of Nature; Richard Rorty; Princeton University Press-1980.

Tractatus Logico Philosophicus; Ludwig Wittgenstein; Bonniers-1962.

Filosofiska undersökningar; Ludwig Wittgenstein; Thales-1992.

Filosofi; Ludwig Wittgenstein; Glänta Produktion-2000.

Särskilda anmärkningar; Ludwig Wittgenstein; Thales-1993.

Svenska Akademinns ordlista; Svenska Akademin; Norstedts förlag-1990.